

MAREK HALTER

Marija
IZ NAZARETA

Preveo Ljubeta Babović

alnari
PUBLISHING

Beograd, 2009.

„I reče joj anđeo: Ne boj se, Marija! Jer si našla milost u Boga.
I evo zatrudnećeš, i rodićeš Sina i nadeni Mu ime Isus...
On će biti veliki, i nazvaće se Sin Najvišega, i daće mu
Gospod Bog presto Davida oca njegovog; I carovaće u domu
Jakovljevom navek i Carstvu Njegovom neće biti kraja...”

– *Novi zavet (Jevanđelje po Luki, 1:30-33)*

„Ko je, dakle, roditelj?
Majka i dete.“

(AVADANE, indijske priče i basne)

„Isus je najsvetlija figura u istoriji.
Ako neko danas ne zna da je on bio Jevrejin,
taj takođe ne zna da je to isto bila i njegova majka.“

– David Ben Gurion

NAPOMENA

Istoričari smatraju da moguće Isusovo rođenje zapravo datira četiri godine pre početka službenog kalendara hrišćanske ere. Greška se pripisuje jednom monahu iz XI veka.

PROLOG

Bila je noć. Vrata i prozorska okna po seoskim kućama bila su zatvorena, a dnevnu buku zamenila je noćna tama. Drvodelja Joakim sedeo je na svom tabureu, obavijenom s malo vunenog platna, i stiskao u ruci bodljikavu žicu, umotanu u nekakvu krpu. Glaćao je rebraste komade drveta koje je, nakon što bi ih obradio, pažljivo slagao u korpu.

Njegovi pokreti bili su uvežbani, ali usporeni zbog umora i pospanosti. Na trenutke bi zastao. Očni kapci su mu se sklapali, brada klonula.

Njegova žena Hana, koja je sedela s druge strane ognjišta, lica crvenog od žeravica koje su se postepeno gasile, uputi mu nežan pogled. Osmeh pređe njegovim licem. Hana dade znak svojoj kćerki Mirijam da joj doda klupko vune. Devojka grimasom potvrdi da je razumela. Hana zatim hitrim prstima stade da vuče vunene končiće, upredajući ih i namotavajući tako pravilno da su formirali samo jednu nit.

Trgoše se kada čuše galamu koja je dopirala spolja, ali iz velike blizine.

Joakim se podiže ispruživši vrat, ukočenih ramena i sada već bez traga pospanosti.

Ponovo začuše povike, prepoznaše glasove, koji su sada zvučali oštrije od zveketa metala, a zatim i prostački smeh koji iznenada proključa. Neka žena zakuka, a njena se kuknjava zatim pretvori u jecanje.

Mirijam se zagleda u lice svoje majke. Hana, koja je držala vunu među prstima, okrete se ka Joakimu. Majka i kćerka gledale su ga kako u korpu slaže komade drveta koje je i dalje obrađivao preciznim,

brizljivim pokretima. Zatim je preko svega toga bacio čeličnu žicu uvi-jenu u krpe.

Napolju se vika pojačavala i bivala sve žešća. Cela se seoska uličica tresla. Odzvanjale su jasne, poznate uvrede i prolazile kroz vrata i zidove.

Hana složi rezultat svog rada u tkaninu koju je raširila na bedrima i sasvim tiho naredi Mirijam:

„Penji se.“

Bez oklevanja, istrže klupko iz ispruženih ruku devojčice. Onda ponovi odlučnijim glasom:

„Penji se. Požuri!“

Mirijam se udalji od ognjišta i zavuče se iza zastora koji je zaklanjao skriveno stepenište.

Nakon što je navukla zavesu, zaustavi se, nesposobna da odvoji pogled od oca.

Joakim je ustao i krenuo ka vratima. Zatim se i on ukoči. Između okvira vrata i žaluzine bila je postavljena jedna prečaga. On sâm ju je tu namestio. Bila je dobro pričvršćena, znao je to.

Ipak, kao da je nekako znao da je sve to beskorisno i da ih neće zaštititi od ljudi koji su se približavali. Za njih su vrata i žaluzine bile smešna stvar.

Povici su sada odzvanjali sve bliže, tu između zidova spremišta za alat i radionice.

„Otvorajte! Otvorajte! Po nalogu Iroda, vašeg kralja!“

Te reči bile su izgovorene na lošem latinskom i ponovljene na lošem hebrejskom. Svi ti glasovi, naglasak i način izgovora uvek praćen galamom, sve je to izgledalo tako da je ovde smatrano stranim jezikom.

Tako je bilo svaki put kada su Irodovi plaćenici dolazili da poseju strah i nesreću u selu. Najviše su voleli da dolaze noću. Nikada se nije znalo zašto dolaze. Ponekad su se zavlačili u Nazaret i tu ostajali danima. Leti su kampovali na izlazu iz sela. Zimi su izbacivali porodice iz njihovih kućeraka i u njima se smestali kako im je bila volja. Od-lazili su tek nakon što bi popalili, porušili, naubijali se i nakrali. Nisu žurili i uživali su u tome da posmatraju posledice zla i patnje koje su prouzrokovali.

Ponekad su zarobljenike odvlačili sa sobom. Muškarce, žene, čak i decu. Retko se dešavalo da ih neko ikada kasnije opet vidi, ali trebalo je da protekne izvesno vreme pre nego što bi se smatrali mrtvima.

Ponekad se događalo da plaćenici mesecima ostave selo na miru. Čak celo godišnje doba. Najmlađi i najbezbrizniji skoro da bi zaboravili na njihovo postojanje.

Sada su se krici čuli u neposrednoj okolini kuće. Mirijam začu struganje po površini kamenog pločnika.

Joakim oseti kako mu pogled njegove kćerke pritiska leđa. On se okrete i potraži njenu siluetu u senci. Ne pokaza ljutnju što je još vidi tu, ali zamahnu rukom sa izrazom nestrpljenja.

„Brzo se penji, Mirijam! Budi oprezna.“

Uputi joj pogled praćen nekakvom grimasom. Možda je to čak bio osmeh. Mirijam vide majku kako prislanja dlanove na usne i užasnuto je posmatra. Sad se već odlučnije okrete i potrča uz stepenice.

U mraku se držala zida kako bi znala kuda da ide i tako bez muke izbegne stepenike koji su škripali. Vojnici su pak toliko vikali da nije bilo opasnosti da je čuju.

Udarci su bili tako žestoki da se zid pod Mirijaminom rukom zatrese u trenutku kada je gurnula vrata koja su vodila na terasu.

Onda se sva ta buka od povika, zapovesti i kuknjave izgubi u noći. Dole, u zajedničkoj spavaonici, Joakimov glas je zvučao začuđujuće mirno dok je povlačio motku s vrata i pustio da se ona slobodno okreće na svojim šarkama.

Baklje koje su vojnici držali u rukama formirale su neku vrstu crvenog talasa u mraku. Dok joj je srce jako lupalo, Mirijam se jedva odupre želji da se približi zidiću kako bi posmatrala svu tu predstavu. S lakoćom je naslućivala o čemu je reč. Dole, pod njenim nogama, odjekivali su krici po kući. Čula je proteste svog oca i jauke svoje majke, na koju se vojnici izvikaje i narediše joj da učiti.

Mirijam potrča ka drugom kraju dugačke terase, onom delu koji je nadvisivao radionicu, izbegavajući gomile predmeta koji su tu bili natrpani: korpe, vreće sa suvarcima, strugotinom i nepečenom ciglom,

kante, cepanice i ovčje kože. Sve što je njen otac tu smestio u nedostatku prostora u spremištu.

U jednom uglu, ogromne, tek istesane četvrtaste cepanice bile su nagomilane u neredu i pretile da se sruše svakog trenutka. Međutim, sva ta starudija bila je samo varka. Skrovište koje je Joakim bio napravio za svoju ćerku bilo je bez sumnje najlepše i najlukavije od svih stolarskih radova koje je stvorio u svom životu.

Između nagomilanih letvi, toliko teških da su bila potrebna barem dva čoveka da ih podignu, bila je tu i tamo zaglavljena poneka tanka daska. Moglo se pomisliti da su ih oblice koje su klizile jedne preko drugih slučajno blokirale svojom težinom.

Ipak, bilo je dovoljno gurnuti neku od dasaka od drveta rogača na samom kraju gomile da bi se otvorila jedna vrata. Kako je po njima bila nabacana strugotina od prirodnog drveta i kako su bila pohabana od vremenskih nepogoda, ta su vrata postala savršeno nevidljiva.

Pozadi se nalazilo skrovište, vešto izdubljeno u gomili letvi, učvršćeno i na stručan način prikovano i dovoljno veliko da se u njemu mogla ispružiti neka odrasla osoba.

Samo su Mirijam, njena majka i Joakim znali za njegovo postojanje. Nisu za njega znali ni prijatelji ni komšije. Nisu se smeli izložiti tom riziku. Irodovi plaćenici umeli su da pronađu način da nateraju muškarce i žene da priznaju i ono za šta su ovi verovali da će uvek prećutati.

Dodirnuvši dasku, Mirijam se upravo spremala da pokrene mehanizam, kad se iznenada ukoči. Uprkos strahovitoj buci koja se širila ulicom i kućom, postade svesna nečijeg sasvim bliskog prisustva.

Hitro okrete glavu. Zablista jasna senka neke tkanine, a zatim nestade. Ona pogledom potraži senku iza buradi sa salamurrom gde su se kiselile masline, svesna da ne može ostati tako dugo sakrivena.

„Ko je to tamo?“ prošaputa ona.

Nije bilo odgovora. Odozdo dopre promukli Joakimov glas, koji je na dreku jednog vojnika tvrdio da nijedan dečak nikada nije bio u ovoj kući i da mu ga svemogućí

Bog nije poslao.

„Ne laži!“ urlao je plaćenik akcentom u kojem su se sudarali slogovi. „Kod vas Jevreja uvek se nađe poneki dečak koga krijete.“

Mirijam je morala da požuri: popeće se gore.

Da li je stvarno nešto videla, ili je to bio samo plod njene mašte?

Zadržavajući dah, krenu napred. I nalete na njega. On odskoči kao neka mačka, spremna da napadne.

Bio je to dečak, visok i mršav, koliko je ona mogla da zaključi pri slaboj svetlosti koja je dopirala od baklji sa ulice. Sjajne oči, lice sama kost i koža.

„Ko si ti?“ promrmlja ona, zaprepašćena.

Ako se kojim slučajem i preplašio, nije to ničim pokazao. On zgrabi Mirijam za rukav tunike i bez reči je povuče u dubinu tame. Tunika puče i na kraju Mirijam kleknu pored dečaka.

„Idiotkinjo! Zar hoćeš da me odaš!“

Glas mu je bio suv i ozbiljan.

„Pusti me, to me boli.“

„Kretenušo!“ promumla on opet.

On joj onda oslobodi ruku, povlačeći se prema zidiću.

Mirijam se napola uspravi i odvoji se od njega. Ako je mislio da može umaći vojnicima krijući se ovde, bio je isto toliko glup koliko i brutalan.

„Ti si taj koga traže?“ upita ga ona.

On ne odgovori; nije imalo smisla.

„Ovi zbog tebe sve uništavaju“, opet se ona glasi.

Ovog puta, to nije bilo pitanje. Međutim, on i dalje nije progovarao. Mirijam baci pogled iznad bačvi. Oni će doći, naći će ga. Plaćenici nisu slušali nikoga. Verovali su da su njeni roditelji hteli da sakriju ovog idiota. Tako će svi oni nastradati. Već je viđala kako Irodovi vojnici tuku njene roditelje.

„Zar misliš da te neće naći tu, pozadi? Zbog tebe će nas sve pohvatati.“

„Ćuti! Briši odavde, za ime boga!“

Nije bio trenutak za razgovor.

„Nemoj da si tako blesav. Brzo! Imaš taman toliko vremena da zbrišeš pre nego što oni stignu!“

Ponadala se da neće biti suviše tvrdoglav. Ne čekajući, ona odskoči prema gomili cepanica. On je, naravno, nije sledio. Pogledala je prema vratima terase. Dole su se protesti njene majke mešali s bukom nastalom od lomnjave predmeta po kući.

„Požuri! Preklinjem te!“

Već je bila gurnula dasku i povukla vrata skrovišta. On najzad shvati i ostade unutra, ali i dalje spreman da se raspravlja.

„Šta je ovo?“

„A šta misliš da je? Uđi tu unutra, biće dovoljno prostora da se smestiš.“

„Ali ti...“

Ne odgovorivši, svom ga snagom gurnu u skrovište. Oseti izvesno zadovoljstvo kada ga ču kako se udara po glavi i gundā. Zatim pritvori vrata, vodeći računa o tome da ne pravi buku. Namesti dasku tako što zablokira mehanizam pomoću kojeg se moglo izvršiti otvaranje iznutra. „Tako se zbog njega nećemo izlagati opasnosti!“ Nije ga poznavala, nije mu znala ni ime. Ipak, nije bilo nikakve potrebe da zna nešto više da bi pogodila da mu se radi o glavi.

Ona kleknu iza bačvi baš u trenutku kada se plaćenici s bakljama popeše na terasu.

Gurali su Joakima pred sobom. Četiri vojnika, s mačevima u rukama, grudi prekrivenih kožnim štitnicima. Perjanice njihovih šlemova treperile su pri svakom pokretu koji bi napravili. Mahali su bakljama da bi bolje osmotrili gomilu stvari koja je pokrivala to mesto. Jedan od njih udari Joakima po leđima jabučicom balčaka svog mača, primoravši ga tako da se savije. Bio je to jedan potpuno beskoristan gest, više ponižavajući nego bolan. Ali plaćenici su uživali da prikazuju svoju svirepost.

Njihov vođa oglasi se na lošem hebrejskom:

„Dobro mesto za sakrivanje. To je baš lako!“

Joakim je izgledao iznenađeno i zbunjeno, ali ne pobuni se. Dekurion zapazi njegovu reakciju. Poče da se smeje.

„Pa da, naravno! Neko se krije ovde!“

Poče bučno da izdaje naređenja. Njegovi stražari počеше da sve pretražuju, da sve prevrću, sve dok Joakim još jednom ne reče da se tu niko ne krije.

Vojnik se nasmeja i ponovi:

„Da, neko je slučajno ušao kod tebe! Ti lažeš, ali lažeš loše za jednog Jevrejina.“

Zaori se dvostruki krik. Krik iznenađenja vojnika i krik Mirijaminog bola, koju nečija ruka zgrabi za kosu. Onda kriknu i Joakim, koji htede da iskorači kako bi zaštitio svoju kćerku. Oficir ga zgrabi za tuniku i povuče ga nazad.

„To je moja kćerka!“ pobuni se Joakim. „Moja kćerka Mirijam!“

Baklje osvetliše Mirijam tako jako da je zaslepeše. Brada joj se zatresе od straha. Svi pogledi bili su upereni u nju, računajući i pogled njenog oca, koji je bio besan zbog toga što ona nije u skloništu. Ona stegnu vilicu, odgurnu ruku koja ju je držala za kosu. Na njeno čuđenje, čovek koji ju je držao za kosu izvuče prste sa izvesnom blagošću.

„To je moja kćerka“, preklinjao je i dalje Joakim.

„Ćuti!“ zaurla oficir.

Zatim upita Mirijam:

„Šta si tu radila?“

„Sakrila sam se.“

Mirijamin glas drhtao je više nego što je ona to želela.

Oficir je uživao u njenom strahu.

„Zašto se kriješ?“ upita on.

Mirijam lagano usmeri pogled ka mestu na kojem su zadržali njenog oca.

„Moji roditelji me na to primoravaju. Oni vas se plaše.“

Vojnici se naceriše.

„Zar si verovala da te nećemo pronaći tu, iza buradi?“ rugao se oficir.

Mirijam se zadovolji time što sleže ramenima. Joakim dobaci, sada već mirnijim glasom:

„Ona je samo dete, dekurione. Nije ništa učinila.“

„Zašto se onda plašiš što smo otkrili tvoju kćerku u tvojoj kući, ako nije ništa učinila?“

Nastade mučna tišina. Mirijam odmah uzvрати:

„Moj otac se plaši zato što se priča da vojnici kralja Iroda ubijaju čak i žene i decu. Takođe se priča da ih odvođe u kraljevsku palatu i da ih kasnije više nikad niko ne vidi.“

Razleže se dekurionov smeh, tako da se Mirijam trže, a zatim plaćenici oko nje počеше da oponašaju svog vođu. Čovek se ponovo uozbilji. Uhvati Mirijam za ramena, pažljivo je posmatrajući.

„Možda si u pravu, derište. Ali mi se ljutimo samo na one koji se ne pokoravaju kraljevoj volji. Jesi li sasvim sigurna u to da ništa loše nisi učinila?“

Mirijam izdrža njegov pogled nepomičnih crta lica, podigavši obrve od čuđenja, kao da je plaćenik izrekao neku besmislicu.

„Kako bih ja mogla da učinim nešto protiv kralja? Ja sam samo dete, a on čak i ne zna da ja postojim.“

Vojnici opet prasnuše u smeh. Oficir gurnu Mirijam prema njenom ocu. Joakim je obgrli rukama i steže je tako snažno da joj se preseče dah.

„Tvoja kćerka je prepredena, drvodeljo“, reče oficir. „Moraćeš da je bolje nadgledaš. Nije dobra ideja da je kriješ na terasi. Dečaci koje mi jurimo opasni su. Iz straha ubijaju čak i vaše.“

Prilikom povratka u kuću, Hana, koju su plaćenici takođe držali pod prismotrom, čekala ih je na dnu stepenica. Ona zagrli kćerku, mrmljajući neku molitvu svemogućem Bogu.

Vojnik se opet zgrozi. „Mladi razbojници su hteli da se dočepaju poreznikove vile. Štaviše, pokušali su da pokradu i samog kralja. Oni će biti uhvaćeni i kažnjeni. Mi znamo kako. I svi oni koji im budu priiskočili u pomoć, doživеće istu sudbinu. Bez trunke milosti.“

Kada vojnici konačno napustiše kuću, Joakim požuri da skinе prečagu s vrata. Snažno pucketanje potpiri vatru na ognjištu. Plaćenici se nisu zadovoljili time što su prevrnuli nekoliko stolica, što su isprevrtali ležajeve i kovčеge, već su u vatru bacili i komade drveta koje je Joakim obrađivao s posebnom pažnjom. Oni su sada goreli u jasnim plamenovima, što je pojačavalo tako slabašnu svetlost uljanih lampi.

Mirijam se nagnu i kleknu ispred ognjišta. Htede da pomoću nekog gvozdеног šiljka izvuče izrađene komade iz vatre. Bilo je prekasno. Otac joj položi ruku na rame.

„Nema više ničega što bi se moglo spasti“, promrmlja on. „Nije to ništa. Ono što sam jednom umeo da napravim, znaću ponovo da napravim.“

Suze zamagliše Mirijamin pogled.

„Dobro je što barem iz radionice nisu ništa uzeli. Ne znam šta ih je sprečilo“, uzdahnu Joakim.

Kad se Mirijam pridiže, majka je upita:

„Kako su uspjeli da te pronađu? Svemoguću Bože, pa oni su otkrili skrovište?“

Joakim odgovori:

„Ne. Ona je jednostavno šmugnula iza buradi.“

„A zašto?“

Mirijam se zagleda u njihova lica, još posivela od straha, njihove blistave oči, njihove crte, napete od pomisli na ono šta se moglo dogoditi. Ona pomisli na dečaka, koji je bio sakriven gore, na njenom mestu. Tu tajnu mogla je poveriti ocu, ali ne i majci.

Promrmlja: „Plašila sam se da će vam oni naneti zlo. Plašila sam se da ostanem sasvim sama dok vam oni nanose zlo.“

Bila je to samo poluistina. Hana je privi na grudi, kvaseći joj slepoočnice suzama i poljupcima.

„O, jadna moja malecka! Ti si luda.“

Joakim podiže jedan tabure i jedva primetno se nasmeši.

„Ona se savršeno snašla s vojnikom. Naša kćerka je hrabra, to je dobro.“

Mirijam se odvoji od majke, dok su joj obrazi crveneli zbog primljenih komplimenata. Joakimov pogled bio je ispunjen ponosom, gotovo srećom.

„Pomozi nam da pospremimo“, reče on, „a potom pođi da spavaš. Sada će noć biti mirna.“

Zaista, povici plaćenika utihnuše. Nisu pronašli ono što su tražili. Tako nešto često se događalo. Najčešće, istinu za volju. Zbog te nemoci ponekad bi poludeli, kao da su divlje zveri. Tada su masakrirali i

uništavali sve, bez razlike i bez milosti. Ove su se noći ipak zadovoljili time da se vrlo umorni i pospani udalje iz sela, kako bi stigli u logor legije, na dve milje od Nazareta.

Kada bi se oni tako udaljili, svaka kuća ponovo bi zatvarala svoja vrata. Svi su mislili na svoje rane, brisali suze, smirivali svoje strahove. U ranu zoru, doći će vreme za prisećanje i priču s komšijama o svim ovim grozotama.

Mirijam je morala da sačeka prilično dugo pre nego što je došla u mogućnost da se izvuče iz kreveta. Hana i Joakim, još uvek uzdrhtali od strepnje, dugo nisu mogli da zaspe.

Kada je konačno čula njihovo ravnomerno disanje kroz tanki drveni pregradni zid koji je delio njenu sobu od njihove, ona ustade. Uvijena u debeli šal, otrča stepenicama na terasu, ovaj put vodeći računa o tome da joj se ne čuje nijedan korak.

Mlad mesec, prekriven izmaglicom, zračio je bledom svetlošću. Mirijam je napredovala sigurnim korakom. Mogla je da se slobodno zaputi u mrklu noć.

Prstima lako pronađe dasku koja je zatvarala sklonište. Jedva je imala toliko vremena da se skloni kako je ne bi udarila vrata napravljena od cepanica a koja su bila žestoko gurnuta iznutra. Dečak je već bio na nogama.

„Ja sam! Ne boj se“, prošaputa ona.

Nije se plašio. Psovao je, tresući se poput zveri kako bi iz kose istresao slamu i komade vune koji su prekrivali pod jazbine.

„Ne viči tako glasno“, tiho se pobuni Mirijam. „Probudićeš moje roditelje...“

„Zar nisi mogla da dođeš ranije? Gušim se unutra, a ne postoji način da otvorim ovu prokletu kutiju!“

Mirijam zaguguta.

„Zatvorila si me, znači!“ promumla dečak. „Učinila si to namerno!“

„Žurila sam, to je sve.“

Mladi čovek se zadovolji gundanjem. Da bi ga smirila, Mirijam mu pokaza mehanizam za otvaranje iznutra. Bilo je dovoljno samo kucnuti komad drveta.